על לפּוּ הַנְיִחוּם על לפּוּ – SOAKED THEM IN WATER AND PLACED THEM OVER (R' CHANINA'S) HEART, ווְשְׁלָא תַּצָא נִשְׁלָא חקה - so that his soul would not depart the body QUICKLY.[27] אָמָרָה לוֹ בָּתוֹ (Et CHANINA'S) DAUGHTER SAID TO אָרָאַרְ בְּכֶּרְ — FATHERI MUST I SEE YOU IN SUCH A STATE?!⁽³⁸⁾ אילטלי אָני נשְׁרַפְתִּי — HE ANSWERED HER: אילטלי אָני נשְׁרַפְתִּי אַבְּדִי – IF I ALONE WERE BEING BURNED, לָי הַשָּׁה לָי – IT הָנָה הַנְּבָר הָשֶׁה לִי – אַבְּדִי WOULD BE A DIFFICULT THING FOR ME. עַרְשָׁיוֹ עָאָנִי נִשְׂרָף (מַפֶּר חורה עמי – However, NOW THAT I AM BEING BURNED AND THE TORAH SCROLL IS WITH ME, [39] הוניה של ספר תוניה של ספר תוניה של המשל המודה המודה המודה במוד של המודה HE WHO WILL SEEK retribution FOR this INSULT OF THE TORAH SCROLL – הוא וְכַקשׁ עַלְבּוֹנִי – HE WILL SEEK retribution also FOR MY INSULT. אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִינָיש – As the fire raged, (R' CHANINA'S] DISCIPLES SAID TO HIM: הואָה הואָה – רַבָּי מָה אָתָה רוֹאָה -MASTER, WHAT DO YOU SEE? לְּנֵוֹר לְנִוֹן – HE ANSWERED THEM: תוחים בוֹרְמוֹת נְשְׂרָפִין נְשְׂרָפִין (גליון – THE BLANK PARCHMENT IS יהאָש (בְּּבְן הָאָש – The disciples urged him: YOU TOO OPEN YOUR MOUTH, AND THE FIRE WILL ENTER YOU. (43) אָמֶר לָּהָן – וְאָמֶר (R' CHANINA] BAID TO THEM: מוּטָב שַׁיִּשְּׁלְנָה מִי שַׁנְּחָנָה — IT IS BETTER THAT HE WHO GAVE [THE SOUL] SHOULD TAKE IT — אַל יָחַבֶּל הוּא myg - and that [a person] not inflict harm on himself.[44]

The Baraisa now comes to the climax of the story: אָמֵר לו קלצְטוּנִירי — As the fire continued to rage, THE official Roman executioner said to ir' chaninal: רבּי אָם אָנִי נֵּוֹרֶבֶּה ונוטל ספוגין של – MY MASTER, IF I INCREASE THE FLAME בשלהבת אַבר מֵעַל לְבַּך – AND REMOVE THE TUFTS OF WOOL FROM OVER YOUR HEART,[46] אָתָה מְבִיאַנִי לְחַיֵּי הָעוֹלְם הַבָּא WILL YOU BRING ME With you to the life of the world to come? (46) אָטֶר לוֹ הַן — נדּי היי רוֹ מַנַי – נדּי מַנַר אָי CHANINA] ANSWERED HIM: YES. דְּשָׁבֶע לִּי נְשָׁבָע לוֹ – The executioner then said, SWEAR TO ME that you will, and [R' CHANINA] SWORE TO HIM. מָיָד הְרְבָּה בְּשַׁלְהֶבֶת — IMMEDIATELY, (THE EXECU-TIONER] INCREASED THE FLAME אין נְטַל טְפוֹגִין שֶל צְמֶר מֶעַל לְבוֹ – AND REMOVED THE TUFTS OF WOOL FROM OVER [R' CHANINA'S] HEART, ַ בְּמְחָרֶה נְשְׁמְתוֹ בְּמְחָרָה – and [THE LATTER'S] SOUL DE-PARTED the body QUICKLY. אף הוא קפַץ וְנָפַל לְתוֹךְ הָאוּה – Then ALSO [THE EXECUTIONER] JUMPED AND FELL INTO THE FIRE, אָלי, שברה – whereupon a heavenly voice issued forth and PROCLAIMED: בפי תנינא בּן תַרַרִיוֹן וּקַלַצְטוֹנִירִי מְווּמָנִין הַן לְתַנִּי סָעוֹלֶם ਲੜ੍ਹ - R' Chanina ben teradyon and the executioner have NOW BEEN READIED FOR THE LIFE OF THE WORLD TO COME.

The Gemara reports one Tanna's reaction to the conclusion of this story:

אַמָּר הְבֶּי הְאָמָר – Rebbi cried and said: אַחָּה – אַחָּה הַיּי אָמָר – There is one who acquires his place in the World to Come in a single moment, as this Roman executioner did, וְשִׁ שְּׁנְיִם – and there is another who acquires his place in the World to Come only through several years of spiritual striving or suffering. [87]

An epilogue to the tragic story of R' Chanina ben Teradyon's family:

בְּרִנְיָא דְּבִיתְחוּ דְּרָבִּי מֵאִיר — Berwia, the wife of R' Meir, יבְּרָמִיה דְרָבִי חָנִינָא בָּן תְּרָדְיוֹן חָוָאי — was another daughter of R' Chanina ben Teradyon. אָמְרָה לו – Some time after her sister's punishment was carried out, she said to [her husband]: דְּיָלָא בִּי מִלְּחָא – It is a disgraceful thing for me דקובָה שֶׁל וונות – that my sister dwells in a tent of prostitutes (a brothel). Can you do something? שָקל מַרְקָבָּא דְּדִינְרִי – [R' Meir] thereupon took a tarkav^[48] of gold dinar coins אָנָל – and went to the brothel. אמר – Along the way he said to himself: איהעבור בה אושורא – If a forbidden act of immorality has not been performed with her, מיתְעַכִּיד נִיפָא – a miracle will be performed for her, and she will be released. אִי עָבְּדָה אִישׁוּרָא – But if she has performed a forbidden act, לא אִיתְעָבִיד לָה גיפָא – a miracle will not be performed for her. I must therefore assess the situation. אַול נָקָט נִפְּשִׁיהּ כַּחָר פָּרָשָׁא – [R' Meir] then went and disguised himself [49] as one of the Roman horsemen. אמר לה – When he entered the brothel, pretending to be a customer, he said to [his sister in-law]: דַשְּׁמִינְיָרָ לִי – Submit to me. אַמְרָה לִיה – She replied to him: אָמָרָה לָיה – I am in the way [of women].[50] אָטֶר לָה – He said to her: מַתְרַהָוָא κυπηγε - I shall wait for you until your menstruation has stopped. אָמֶרָה לו – She replied to him: נְפִישִׁין טוּבָא (ואיכא שפירן קינאי – But there are very many girls here that are prettier than Il אָמֵר – Upon hearing all her demurrals, [R' Meir] said to himself: אָפַרָה אִיפּרָףא – Derive from this that she has not performed any forbidden act in this impure place; בּל דְאָמֵי אָמְרָח לִיהּ הָבִּי – she undoubtedly speaks in this manner to all men that come to the brothel. אַול לְגַבִּי שומר דירה אַמר ליה - [R' Meir] therefore went to [his sisterin-law's] guard and said to him: [ניהָלין [ניהלה] - Give

37. They planned a long and agonizing death for him.

lå.

^{38.} I.e. is this the reward for learning and teaching Torah?! (Rashi; cf. Maharsha, Ben Yehoyada).

^{39.} Which indicates that I am not being punished for any sin (Maharal). 40. Just as God will exact punishment for the egregious act committed against the Torah scroll, so He will requite the injustice committed against me (Maharal). [Emendation follows Mesoras HaShas and Dikduhei Soferim.]

^{41.} The disciples presumed that in these moments of his departing the world R' Chanina would be privy to an astonishing sight, such as angels or something similar. Alternatively, they heard the strange sound of the Torah scroll's letters taking flight (below), but did not know what it was (Tosafos; cf. Maharsha).

^{42.} I.e. the physical part of the Torah scroll — the parchment — is burning, but the spiritual part — the letters, which impart holiness to the Torah scroll — is soaring to Heaven, returning to the source of all holiness (Maharal; see also Maharsha).

^{43.} I.e. let the fire destroy your physical part, the body, while your soul sours to the highest level Above, where the letters have gone (Maharal; see also Maharsha).

^{44.} However, in times of persecution, when idolaters resort to physical force to coerce Jews to transgress the Torah's laws, it is a mitzvah for a person to commit suicide if he feels that he will be unable to withstand

NOTES

the torture and will commit the transgression (Tosafos; but see Lyun Yaakov and Seder Yaakov).

^{45.} So as to hasten the end of your suffering. See *Igros Moshe, Yoreh Deah* II §174 and *Choshen Mishpat* II §73 with respect to the halachic permissibility of such an act.

^{46.} See Maharsha.

^{47.} See above, 17a note 61.

See Ben Yehoyada for why R' Meir selected this particular amount of gold dinarim.

^{49.} Literally: took himself.

^{50.} That is, she informed him that she was menstruating, and was thus unavailable. [The word אָקְשְּלְץ means way or course, and is a euphemism for "menstruant." See below, 24b (and Rashi אות השתוא there), and Shabbos 110a, where the word is similarly used.]

^{51.} Mesoras HaShas emends this to mapp, but Rashi's text was apparently identical to our own.

^{52.} Emendation follows Mesoras HaShas and Dikdukei Saferim.

[the girl] to mel אָתָר לִיה – [The guard] said to him: אַמְלּכוּתָא מְמְּלְכוּתָא – I am afraid of the government. אָמֶר קיה – [R' Meir] thereupon said to [the guard]: שָׁקוֹל מַרְקַבָּא רְדִינָרָא – Take this tarkav of dinar coins; בַּלְנָּא פְּלָה – distribute half to the Roman authorities as bribes, נפלגא אַמָר לָיה – and the other half shall be yours. אָמָר לָיה – [The guard] said to him: קבי שָּלְמֵי מַאִי אֶישֶבִיר – But when [the dinar coins] are exhausted, what shall I do? From what funds shall I pay out the bribes? אָמֵר לֵּיה – [R' Meir] answered him: אָלָהָא דְּמָאִיר עֲנְנִי – Say, "God of Meir, answer mel" קמר ליה – and you will be saved. אָמֶר לֵיה – [The guard] asked [R' Meir]:

AVODAH ZARAH

NOTES

appropriate to rely on a miracle (Muharsha; cf. Maharal). God's Name is usually never associated with a living tzaddik (see e.g. Genesis 32:10). See Maharsha, who questions why it is permitted here. See also Hagahos Yavetz (below, 18b ריית רחט), and note 6 there.

^{53.} Whenever they harass you and accuse you of setting the girl free, appease them with a payment from these funds (Rashl; cf. Tosafos), $54.\,\mathrm{R}'$ Meir first offered the guard a practical means of saving himself the tried and true bribe. Only when that option is exhausted is it

אָמֶר לֵיהּן – But who can say that it is so?וֹמִי יַמֶּר דְּחָבִי אִיבָּא – But who can say that it is so?וֹמִי קויות - [R' Meir] said to him: You shall see now.] קשתא הוית דְּנְהוֹ בַּלְבֵי דְּהֲווֹ קָא אָכְלֵי אִינְשֵׁי – There were these dogs in the vicinity that would bite people. שָׁקַל קַלָּא שְׁרָא בָּחוּ – [R' Meir] took a clod of earth and threw it at them, דְּוֹי קָאָחוּ לְמֵיכְלֵיה – דְווּ קָאָחוּ לְמֵיכְלֵיה – and when they were coming to bite him אָמַר אֱלֶהָא דְמָאִיר עֵנֵנִי – he said, "God of Meir, answer me!" שַבְקּוּהַ וַיְחַבָּה לֵיה – [The dogs] let him alone and, duly convinced of the efficacy of the prayer, [the guard] handed [the sister-in-law] over to [R' Meir]. עלקא בי מַלְבָא – Ultimately, the matter became known in the halls of the government. אַקיוהַ אַסְקוּהַ לֹּוְקִימָה – [The Romans] brought up [the guard] for trial, and after convicting him of unlawfully freeing a prisoner, they took him up to the gallows to be hanged. אַמר אַלָּהָא דָמָאִיר עַנְנִי – As he stood there, he exclaimed, "God of Meir, answer me!" A miracle occurred, and they could not hang the guard.[2] אַקְתוּהָ אָמָרוּ לֵיהּ קאי קאי – [The Romans] brought him down from the gallows and asked him, "What is the meaning of this?" אָמֶר לְהוּ הָבִי דוה מעשה – [The guard] said to them: This is what happened, and he proceeded to relate the episode with R' Meir. אָתוּ מְקַרוּ They thereupon came [and] – לְּלְמוּתֵיה דְּרָבִּי מָאַיר אֲפִיתְּחָא דְרוֹמִי engraved the likeness of R' Meir on the gates of Rome^[4] אָמְרֵי - and proclaimed: בָּל דָחָוֵי לְפֶּרְצוּבָא הָדֵין לְיִיהֵיִּת — Whoever sees someone with this face, bring him to the authorities! אמיז קרא חַוְיוּדִיני – One day [some Romans] saw him, יהַט[וּ] אַבַּתְרֵיה – and ran after him. אַבַּתְרֵיה – אַבַּתְרֵיה – [R' Meir] ran away from them, and entered a brothel. [6] KDR דָאָמְרֵי בִּשׁוּלֵי עוֹכְדֵי כּוֹכְבִים חָזָא — There are those who say that just then he fortuitously saw some cooked food of idol worshipers (which is forbidden for a Jew to eat). עָמַשׁ בָּהָא וּמָחֵק בָּהָא - He dipped into the food with this finger and sucked on this other finger. איבא דאָמָרֵי אָתָא אַלְנְיהוּ – And there are still others

Our Mishnah ruled that one may not participate with idolaters in building a stadium. A Baraisa adds that one should avoid even visiting a stadium:

קנו רבנן – Our Sages taught in a Baraisa: הַהוֹלֶךְ לְאִיצְטַרָּעוִן ONE WHO GOES TO A STADIUM^(D) OR AN ENCIR-CLEMENT, נוֹלָ שָׁם אֶת הַנְּחָשִׁים — AND SAW THERE CONJUR-בּרּקיוֹן וּמִיקִיוֹן – AND SNAKE CHARMERS,^[14] בּרֹקיוֹן וּמִיקִיוֹן שלגורין פלגרין פלגורין – ומוליון ולוליון בלורין פלגורין פלגורין – BUKION AND MUKION, AND MULION AND LULION, BLORIN AND SALGURIN, נוס מושב לצים לצים THIS וצ A SESSION OF JESTERS. נעליתם תקתוב אומר – AND OF THEM THE VERSE SAYS, יי אַערי־הָאִישׁ אַעָּור לא הַלָּךְ וגוי׳ יי , אַערי־הָאָישׁ אַעָּור לא בּלַרְ וגוי׳ יי ... PRAISEWOR-THY IS THE MAN WHO WALKED NOT etc. in the counsel of the wicked ... and sat not at a session of jesters. [16] The passage continues: יי, אָם בְּתוֹרֶת הֹי חָפְצוֹיי, – BUT HIS DESIRE IS IN THE TORAH OF HASHEM; [17] Torah is represented as the contrast to, and thus incompatible with, a session of jesters. הָא לַמַרָהָ — HENCE YOU THATA שַׁרְכָרִים הַלָּלוּ מְכִיאִין אֶת הָאָדָם לִירֵי בִּישוּל תּוֹרָה — THAT THESE THINGS (frivolous entertainments) LEAD A PERSON TO NEGLECT OF TORAH.[19]

NOTES

- 1. Who can assure me that you speak truthfully, and that I will be saved with this prayer? (Rashi).
- 2. [Perhaps the rope kept snapping, or the trap door failed to open.]
- 3. Why are we unable to hang you? (Rashi).
- 4. See above, 18a note 13.
- 5. Emendation follows Rashash.
- 6. To fool people from thinking that it was he, since everyone knew that R' Meir would never enter such a place (Rashi).
- R' Meir refrained from uttering "God of Meir, answer Mel" because it was improper for him to associate God with himself to save himself (see above, 18a note 54), especially since he could initially attempt a mundane method of escape (Hagahos Yavetz).
- 7. Thus giving the false impression that he was tasting a forbidden food, something that ${\bf R}'$ Meir would never do.
- 8. To give the impression that R' Meir was a regular client (Rashi).
- 9. Beruria, R' Meir's wife, once disparaged the Sages' dictum, אַרְיוּרָן אַרְיּרָן אַרְיּרָן, the minds of women are easily swayed (Kiddushin 80h). R' Meir warned her that she would ultimately acknowledge its truth. He then ordered one of his disciples to test her fidelity, and after many days of resisting his importunings she finally consented. When the matter became known, she hanged herself and R' Meir fled Eretz Yisrael out of shame (Rashi).
- 10. See note 12,
- 11. A place where bulls are incited to gore [men] (Rashi). The Mishnah in Bava Kamma 39a speaks of "a bull of the stadium," which Rashi to our Mishnah (16a איייבאיאריים) explains as "[a bull that] gores and kills people, and this is an entertainment of theirs."
- The Romans built two types of stadiums: the circus and the amphitheater. "Stadium" here apparently refers to the amphitheater, a round or oval building with a central arena surrounded by banks of seats for spectators. Gladiatorial combats to the death were held in the amphitheaters, pitting animals against animals, men against animals, and men against men (see Aruch purery). The gladiators were usually drayn from

- among captives of war, criminal prisoners, or slaves. Occasionally, amphitheaters were used for performances of pantomimes and acrobatics.
- 12. Rashi renders מוסף as a siege, and explains that besieging forces would commonly stage entertainments and engage in revelry. Rashi to Kesubos 27a מוסף הול רות כולם היה רות כולם היה רות כולם מוסף הול לא לפני היה בילים מוסף הול לא לפני היה בילים מוסף הול לא לפני היה בילים מוסף הול מוסף ה
- 13. เทษญา may also include fortune-tellers; see Rashi here and to Deuteronomy 18:10 พามาการ; Sanhedrin 65b-66a; Rambam, Hil. Avodah Zavah 11:4
- 14. Rashi; see Rashi to Deuteronomy 18:11 חבר חבר (Yevamos 121b with Rashi אין; see also Sefer HaChinuch 512; Meiri to Sanhedrin
- 15. Bukion, mukion, mulion, lulion, blorin, salgurin: Rashi comments that "these are all various kinds of clowns (or jesters)." Aruch (עי בקיקו) and יעי בקיקו) explains it this way as well. [Some may be names for acrobats and jugglers. מי בוקין אוקט apparently refer to Bucco and Macchus, stock characters in Roman farce. מי מונגליין מונגליין is a variant reading found also in Aruch; see Dikdukei Soferim) are possibly Ludi Saeculares, the Secular Games celebrated in ancient Rome at widely spaced intervals (from the Latin saeculum, a century).]
- 16. Psalms 1:1.
- 17. Ibid. v. 2.
- 18. The clause But his desire is [rather] in the Torah of Hashem immediately follows the praise of a man who walked not ... and sat not at a session of jesters. We may infer that a person who does visit such

Yalkut Shimoni

אמרו מעשה היה בו מאיר שהיה יושב במנחה בשבת ודורש ומתו שני בניו, מה עשתה אמן הניחה שניהם על המטה ופירשה סדין עליהם, במוצאי שבת בא רבי מאיר מבית המדרש אמר לה היכן שני בני אמרה לו לבית המדרש הלכו, אמרו לה צפיתי בבית המדרש ולא ראיתים, נתנה לו הכוס של הבדלה והבדיל וחזר, ואמר לה היכן שני בני אמרה לו פעמים שהלכו למקום פלוני ועכשו הם באים, הקריבה לפניו לאכול, לאחר שאכל אמרה לו רבי שאלה יש לי לשאול, א"ל אמרי שאלתך, אמר לו רבי קודם היום בא אחד ונתן לי פקדון ועכשו בא ליטול אחזיר לו או לאו, אמר לה בתי מי שיש לו פקדון אינו צריך להחזיר לרבו, אמרה לו הוץ מדעתך לא הייתי מחזרת אותו, מה עשתה תפשה אותו בידו והעלהו לחדר והקריבה אותו למטה, נטלה הסדין מעליהם וראה שניהם מתחים על המטה, התחיל בוכה ואומר בני בני רבי רבי, בני בדרך ארץ ורבי שהיו מאירין עיני בתורתן, באותה שעה אמרה ליה רבי לא כך אמרת לי שאנו צריכין להחזיר פקדון לרבו, כך ה נתן וה לקח יהי שם ה מבורך, א"ר חנינא בדבר זה נחמתו ונתישבה דעתו לכך נאמר לאשת חיל מי ימצא, א"ר חמא בר חנינא מפני מה מתו בניו של וי מאיר בבת אחת מפני שהיו רגילים להניח בית המדרש ועוסקים באכילה ושתיה, (ד"א) א"ר יצחק בר נחמיה כשם שנתן הקב"ה תורה לישראל בעשרים ושתים אותיות כך הוא משבח הנשים הכשרות בעשרים ושתים אותיות:

היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה, כגון וי אלעזר בר שמעון דסליקו הנך ספנאי עיול ליה שתין עבדי כי נקיטין שתין ארנקי עבדון ליה שתין מיני לפדא, אמרה לה דביתהו לברת אזלי בקרי באבוך מאי קא עביד האידנא, אתאי אמר לה זילי אמרי לאמך שלנו גדול משלה, קרי אנפשיה היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה. ו

One day on Shabbat, while her husband was away teaching Torah, her two sons suddenly died. Beruriah covered the boys with sheets and laid them on a table, without telling her husband. When her husband got home he asked for his two sons, she said, "Rebbi, O have a question to ask you....A while ago. a person game me a pikadon (something to watch for him). Now he came for it, should I return it to him or not?" He said that someone who is watching another's possession must return it to the owner. She took her husband into the room and lifted the sheets off her died sons. He husband started to cry, but she said to him, "Rebbi, didn't you tell this to me, that we need to return the pikadon to its owner? The Lord gave and the Lord has taken away." And with that Rabbi Meir was comforted. The Midrash concludes: "For this it says, 'A woman of valor, who can find!" (Mid. Mishlei 31:1).

שָּׁר – with tumah of the meat, הִיכָא הוּתְּרָה – where was it permitted?[1] אַלָא פָּשִׁיטָא בַּטוּמְאָת נַבְרֵי – Rather, it is obvious that the Baraisa is dealing with tumah of the people. התרה מבללה – And where is there an exception to its בעיבור – In a case where the community became tamei.[2] רישַא בּטוּמאַת בַּשַר סִיפָּא בּטוּמאַת גַּבְרֵי – Shall we say, then, that the beginning of the Baraisa is dealing with tumah of the meat, while the end is dealing with tumah of the people?

The Gemara answers:

ישר Yes. שם טומאה קפריך – The Baraisa argues its point based on the general tumah designation.

The Gemara offers an alternative answer:

איבעית אימא – And if you prefer, say: איבעית אימא – בולה בטומאת בשר The entire [Baraisa] is dealing with tumah of the meat. היכא הותרה – And where was it permitted? היכא הותרה – In a case of tumah of pesach meat. דּתְנַן – For we learned in a Mishnah: פַטַח הָבָא בְּטוּמְאָה – A PESACH THAT IS BROUGHT IN A STATE OF TUMAH נאַכָּל בְּטוּמְאָה – MAY BE EATEN IN TUMAH, שלא בָא מְתְחִילָתוֹ אֶלָא לַאֲכִילָה — BECAUSE IT IS BROUGHT IN THE FIRST PLACE ONLY FOR the purpose of EATING.[4]

Above (62a) it was stated that Ray Chisda subscribes to the "since" principle when this results in a stringency. This idea is now questioned:

קתיב רב הונא בְּרֵיה דְרֵב יְהוּשְׁעַ – Rav Huna the son of Rav Yehoshua challenged this from a Baraisa: הַפֶּסֶח שַׁעַבַרָה שָׁנַתוּ – Regarding A PESACH WHOSE first YEAR PASSED[5] ושַׁחָטוֹ בִּוֹמְנוֹ לְשָׁמוֹ - AND ONE SLAUGHTERED IT DURING ITS specified TIME on the fourteenth of Nissan FOR ITS OWN SAKE,[6] וֶכֶן הַשׁוֹחֶט אָחֶרִים לְשֶׁם כָּּטֶח – AND SIMILARLY, ONE WHO SLAUGHTERS OTHERS [i.e. other types of offerings] FOR THE SAKE OF THE PESACH IN ITS specified רבי אַליעור פוסל – R' ELIEZER RULES them INVALID יהושע מְכְשִׁיר — WHILE R' YEHOSHUA RULES them VALID.[7]

Ray Huna explains his question:

עמא בּוְמְנוּ – Now, the reason that R' Eliezer rules the sacrifice invalid is because it was offered for the sake of a pesach in its specified time on the fourteenth of Nissan. הא שָלא בּוְמֵנוֹ בָּשֶׁר – But if it were offered for the sake of the pesach not in its specified time, i.e. at any other time during the year, it would be valid.[8] ואמאי – But according to Rav Chisda, why should that be so? בימא הואיל ובוְמֵנו פּוּסֵל – Let us say that "since" it is invalid when slaughtered in its time, שלא בִּומַנוּ נַמִּי פּוֹטֵל – it is also invalid when slaughtered not in its time.[9] -? -

The Gemara answers:

אַמֶר רֱב פַּפָּא – Rav Pappa said: שַאני הָחָם – It is different there, דּאָמֵר קָרָא ,,וַאָמַרְהָּם וַבַּח־פַּסָח הואיי – for the verse states:[10] And you shall say, "It is the pesach sacrifice." הוא - The term "it is" teaches that it must be of this condition.[11] לא הוא לשום אַחָרים - That is, it may not be slaughtered for the sake of others, i.e. for other types of offerings, ולא אַחָרִים לשׁמוֹ – and others, i.e. other types of offerings, may not be slaughtered for its sake. בּוְמַנּוֹ שֶׁהוֹא פָּסוֹל לְשׁוֹם אֲחָרִים – We therefore derive that only during its time, when it is invalid for the sake of others, אַחֶרִים פְּסוּלִין לְשָׁמוּ – others are invalid for its sake; שלא בומנו – but not during its time, שהוא כשר אַחָרִים – when it is valid for the sake of others,[12] אַחָרִים בשרים לשמו – others are valid for its sake.[13]

The Gemara recounts a pertinent incident:

רַבְּי יוֹחָנֵן – Rav Simlai came before R' Yochanan. אַמַר לֵיהּ נִיתְנִי לִי מֵר סָפֵר יוֹחֲטִין — He said to him, "Let the master teach me the Book of Yochasin."[14] אַמֶּר לִיהּ מְהֵיכָן אַהְ – [R' Yochanan] asked him, "From where are you?" יָהַיכָן מוֹתָבָך – "From Lod," replied [R' Simlai]. יְהַיכָן מוֹתָבָּך - "And where is your dwelling place?" רָנְעָא – יּנְהַרְדְעָא – "In Nehardea," R' Simlai answered. אָמֶר לֵיה – [R' Yochanan]

NOTES

- 1. Even though a communal sacrifice may be offered when most of the population is tamei, its meat may not be eaten, as the Mishnah states below, 76b (Rashi, printed on 62a).
- 2. Although we have learned above that if a private person is tamei he may not have his pesach offered via an agent, if most of the population is tamei they may bring their pesach offerings [טוּמָאָה הוּחָרָה בָּצְבּוּר]. This, then, is an exception to the rule that a tamei person may not bring his pesach (Rashi ibid.).
- 3. Below, 76b.
- 4. The sole purpose of bringing the pesach offering is in order to eat its meat (in contrast to other sacrifices, where the chief goal is to perform the avodah on the sacrifice, not to eat its meat). Accordingly, when the Torah permits the pesach to be brought when most of the population is tamei, it meant to permit them to eat it (Rashi), even though they will thereby render the meat tamei through touching it (Meiri).
- 5. That is, the animal was born before the month of Nissan of the previous year and was subsequently designated as a pesach. When Nissan of the next year begins and the animal enters its second year, it becomes disqualified as a pesach, since the pesach must be an animal in its first year of life. The Gemara below (70b) derives that such an animal is considered a shelamim (Rashi; see Hagahos Yavetz [in the 5755 Nehardea edition of the Talmud, printed by Vagshall Publishing Co.] and Hagahos R' Elazar Moshe Horowitz [erroneously printed in the standard editions of the Talmud as a gloss to Tosafos] for suggestions as to why Rashi stresses Rosh Chodesh Nissan rather than the fourteenth thereof).
- 6. He slaughtered it the next Erev Pesach, after the animal had entered its second year, for the sake of a pesach. This is tantamount to slaughtering a shelamim for the sake of a pesach (Rashi).
- 7. R' Eliezer holds that any offering slaughtered for the sake of a pesach

- lishmah is valid. Hence, this other type of sacrifice is valid even though it was offered for the sake of a pesach (Rashi). The reasoning behind their dispute is explained in the continuation of this Baraisa (which is not quoted here but is cited in Zevachim 11a).
- 8. Because on any other day of the year the label "slaughtered for the sake of a pesach" cannot attach itself to this non-pesach sacrifice (Rashi to Zevachim 11a ד"ה אחרים כשרים לשמו).
- 9. Since Rav Chisda applies the principle of "since" when it results in a stringency, he should do the same here. Since the sacrifice would be invalid if it were slaughtered for the sake of the pesach on the fourteenth of Nissan [when the pesach label could attach to it], it should [receive this label and] be invalid any time of the year when slaughtered with that intention [since one could always wait to slaughter it until the fourteenth of Nissan (Tosafos)]. This would be similar to Rav Chisda's ruling about intention for an uncircumcised person, where he said "since" the pesach would be invalid if the unregistered person were circumcised [when he would be subject to atonement], it is invalid even if he is now uncircumcised [since he could always circumcise himself] (Rashi).
- 10. Exodus 12:27.
- 11. I.e. the pesach offering must be slaughtered for the sake of a pesach.
- 12. The Gemara below (70b) derives that an animal designated as a pesach offering is brought as a shelamim after the fourteenth of Nissan has passed. Similarly, the Gemara in Zevachim derives that a pesach is also considered a shelamim before the fourteenth of Nissan arrives (Rashi).
- 13. And since the invalidation of a pesach slaughtered shelo lishmah is derived from the same verse as the invalidation of other offerings slaughtered for the sake of a pesach, the two invalidations are compared to one another (Rashi).

said to him, אין נידונין לא ללורים ולא לנהרדעים — "We do not expound the Book of Yochasin either to residents of Lod or to those of Nehardea, וְכַל שֶׁכֵּן דְאַה מלור ומוֹתָבֶּךְ בְּנְהַרְדָעָא – and certainly not in this case, where you are from Lod and your dwelling place is in Nehardea."[15] בַּפְּיֵוּה וָאָרֵצִי – Eventually, however, [R' Simlai] pressured him and he agreed. אָמֶר לִיה נִיתְנֵיָה בְּשִׁלֹשֶׁה יַרְחֵי – [R' Simlai] said to him, "Let us learn it in the course of three months." שַׁקַל קַלָא בחק בחק – [R' Yochanan] took a clod of earth and threw it at him. אַמַר לִיה – He said to him, ומַה בְּרוַרָיָה דְּבָיתְהוּ דְרַבִּי ים הַנְיָה בָּן הַרְרִיוֹן - "Now if Beruryah, the wife of R' Meir and the daughter of R' Chananyah ben Teradyon, שמעתמא ביומא – עמני שמעתמא ביומא – who would learn three hundred rulings a day מְּהֶלֶת מְאָה רָבְּוֶיתִא – from three hundred different masters, וַאָפִילוּ הָבִי לא יַצְתָה וְדֵי חוֹבַתָה בְּתָלַת שנין – nevertheless did not fulfill her obligation (i.e. she was unable to complete her study of this work) in three years, וְאַתְּ יְאָמְרָתְּ בִּתְלָתָא יַרְחֵי - do you say that you want to finish it in three months!"

The Gemara continues its narrative:

בי שָׁקִיל וְאָוִיל – As [R' Simlai] was leaving, בּי שָׁקִיל וְאָוִיל – he said to [R' Yochanan]: מְה בֵּין לְשְׁמוֹ וְשֶׁלֹּא לְשְׁמוֹ – My teacher, מְה בֵּין לְשְׁמוֹ וְשֶׁלֹּא לְשְׁמוֹ – what is the difference between a pesach that was offered both for its own sake and not for its own sake, לְאוֹבְלִיו וְשֶׁלֹא – and a pesach that was offered both for those who are able to eat it and for those unable to eat it? Why is the sacrifice invalid in the first case and valid in the second?

R' Yochanan replies:

אָמֵר לֵּיה – He said to him: אָמֵר בֶּרָא מֵרְבָּא מֵרְבָּא הוֹאִיל וְצוּרְבָא מֵרְבָּוֹא – Since you are a Rabbinical student, הָא וְאִימָא לֶךְ – come and I will tell you the difference between these cases.

R' Yochanan proceeds to list four distinctions:

ר לְשְמוּ וְשֶׁלֹא לְשְמוּ - Regarding intention for its own sake and not for its own sake, פּסוּלוּ בְּגוּפוּ - the invalidation is in the sacrifice itself; קאוּבְלִיו וְשֶׁלֹא לְאוֹבְלִיו - in the case of intention for those able to eat it and those unable to eat it,

בגופו – the invalidation is not in the sacrifice itself.[17] ושלא לשמו אי אַפּשַר לְבָרֶר אִיסוּרוֹ – In the case of a sacrifice offered for its own sake and not for its own sake it is not possible to identify the prohibited portion; לאוֹבְלִיו ושֵלא י אפשר לברר איסורן – in the case of a sacrifice offered for those able to eat it and those unable to eat it, it is possible to לשמו ושלא לשמו נשנו identify the prohibited portion.[18] באַרְבַּע עבורות – Intention for its own sake and not for its own sake is relevant during all four avodos; לְאוֹבְלִיוּ וְשֶׁלֹא לְאוֹבְלַיוּ אינו בְאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת – intention for those able to eat it and those unable to eat it is not relevant in all four avodos.[19] לשמו ושלא לשמו ושנו בציבור בביחיד – Intention for its own sake and not for its own sake applies to sacrifices of the community just as to those of an individual; לְאוֹכְלָיוֹ וְשֶׁלֹא לְאוֹכְלָיוֹ אֵינוֹ בְּצִיבּוּר הביחיד – intention for those able to eat it and those unable to eat it does not apply to sacrifices of the community as to those of an individual.[20]

Another Amora comments about R' Yochanan's list:

אַמָּר אַשִּׁי אָבֶּר אִיפּוּר וּבּגּוּפוּ וְאִי אָפְשָׁר לְבָרֶר אִיפּוּרוּ וּבּגּוּפוּ וְאִי אָפְשָׁר לְבָרֶר אִיפּוּרוּ וּבּגּוּפוּ וּאָי בּגְּשִּׁי אָפִי – The two points about the invalidation being in the sacrifice itself and it not being possible to identify the prohibited portion אָמֵר פְּטוּלוּ בְּגוּפוּ – בּרְפּי שִׁרָּר בְּטוּלוּ בְּגוּפוּ – For what is the reason he said that the invalidation is in the sacrifice itself? אַפּיר לְבָרֵר – Because it is not possible to identify the prohibited portion. [21]

The Gemara concludes its discussion about the Book of Yochasin:

אַמֵר רָב יוּדָא אָמֵר רְב - Rami bar Rav Yuda said in the name of Rav: אָמֵר יוֹחָסין – From the day that the Book of Yochasin was hidden, i.e. forgotten, שָשׁ בֹּחָן שֶׁל – the strength of the Sages became weak יְּבָהָה מְאוֹר – and their eyesight was dimmed. [23]

The Gemara elaborates on the magnitude of the loss: בּין ,,אָצֵליי לְ,אָצֵליי – Mar Zutra said: בִּין ,,אָצֵליי לִ,אָצֵליי – The

NOTES

15. R' Yochanan was trying to avoid teaching this work [because it contained potentially damaging information concerning the genealogical unfitness of certain powerful families (see *Maharsha* אונה מיום שנגנו Alternatively, the people of these locations were of suspect lineage (*Rashi*).

16. Tosafos raise the following difficulty: The Gemara on 61b expounded a verse (בְּלִיעֶרל) to teach that intention for both circumcised and uncircumcised people does not invalidate. Since intention for uncircumcised people is merely one example of intention for those unable to eat the pesach, it emerges that this verse is actually a source for the general rule that intention for those able to eat and those unable to eat does not invalidate (see also Tosafos on 61a עריה שחטר). What, then, was R' Simlai's question?

Tosafos answer that R' Simlai inquired as to why we do not derive that intention for its own sake and not for its own sake does not invalidate from the case of intention for both those able to eat and those unable to eat it.

- 17. Intention to slaughter a sacrifice shelo lishmah concerns the essence of the sacrifice; intention to slaughter it for the sake of someone who cannot eat it is a peripheral issue (Rashi). [See above, 60b.]
- 18. If a sacrifice is slaughtered lishmah and shelo lishmah it is not possible to point to one particular part and say that it was slaughtered lishmah and to another part and say that it was slaughtered shelo lishmah. [Rather, every part of the sacrifice was slaughtered both lishmah and shelo lishmah.] But if it is slaughtered for the sake of people who can eat its meat and people who cannot, it is possible to say

- 19. Intention for shelo lishmah invalidates a sacrifice during all four avodos; intention for the sake of those who cannot eat it invalidates only during the shechitah (Rashi).
- 20. A shelo lishmah intention invalidates any type of offering, whether private or communal; intention for the sake of those who cannot eat invalidates only the pesach offering, which is a private sacrifice (Rashi).

[Tosafos ask why the Gemara singles out communal offerings. Intention for the sake of those who cannot eat does not invalidate any offering other than the pesach! Cf. Rabbeinu Chananel.]

21. Strictly speaking, even a shelo lishmah invalidation cannot be said to be in the sacrifice itself, because after all, the sacrifice is not physically impaired (see the Gemara top of 61a). [Rather, inasmuch as the lishmah and shelo lishmah portions are inseparable whereas the portions of those who can eat and those who cannot can be identified, we can say that, by comparison, the shelo lishmah invalidity more directly relates to the essence of the sacrifice whereas the non-eater invalidity is more peripheral. Thus, these two differences are really one] (see Tosafos).

[On 60a, Rashi (ר״ה מקצח אוכלין) seems to offer a reason why a pesach slaughtered for those who can eat it and those who cannot is valid. This reason is problematic because, if taken at face value (as explained there, in note 29), it would obviate the need for any of the differences given here by R' Yochanan between this case and a pesach slaughtered lishmah and shelo lishmah. See Dvar Shmuel (Mahadura Tinyana) there regarding this difficulty.]

22. Rashi. [See Tzlach and Menachem Meishiv Nefesh for suggestions as to why Rashi does not translate up in its usual meaning of

איני בָּה בְּאַשְרֵי וְסִיּהָה עֵל בְּרָיָה שׁמִי מְּשְׁרֵי וְסִיּהָה עֵל בְּרָיִה שׁמִי פֿבְּּה בְּאַשְרֵי וְסִיּה בַּהְּ בְּאַשְרֵי וְסִיּה בַּהְּ בְּאַשְרֵי וְסִיּה בַּהְ בְּאַשְרֵי וְסִיּה בּּהְ בְּאַשְרֵי וְסִיּה בּּהְ בְּאַשְרֵי וְסִיּה בּּאַשְרֵי וְסִיּה בְּאַשְרֵי וְסִיּה בְּאַשְרֵי וְסִיּה בְּאַשְרֵי וְסִיּה בּיִּה בּאַשְרֵי וְסִיּה בְּאַשְרֵי וְסִיּה בְּאַשְרֵי וְּסִיּה בּיִּה בּאַשְרֵי וְכְּתִּה בּאַשְרֵי וְכְּתִּה בּאַשְרֵי וְכְתִּה בּאַשְרֵי וְכְּתִּה בְּאַשְרֵי וְכְתִּה בְּאַשְרֵי וְכְתִּה בְּאַשְרֵי וְכְתִּיה בּיִּה בּאַשְרֵי וְכְּתִיה בְּאַשְרֵי וְכְתִּיה בּאַשְרֵי וְכְּתִיה בְּאַשְרֵי וְכְתִיה בְּאַשְרֵי וְכְתִיה בּאַשְרֵי וְכְתִיה בְּאַשְרֵי וְכְתִיה בְּאַשְרֵי וְכְתִיה בְּאַשְרֵי וְכְתִּיה בּאַשְרֵי וְכְתִיה בְּאַשְרֵי וְכְתִיה בְּאַיּרִי וְכְתִיה בּיִּה בּאַשְרֵי וְכְתִיה בְּאַשְרֵי וְכִּתְיה בּיל בּיוֹים בְּאַירִי וְכְתִיה בְּאַשְרֵי וְכְתִּיה בּיִּה בּיִים בּאַשְרֵי וְכְתִיה בְּיִים בְּאָשְרֵי וְכְּתִיה בְּיִים בְּאָשְרֵי וְכִּיְתִי בְּאָשְרֵי וְבְּתִיה בְּיִים בְּאָשְרֵי וְכְּתִיה בְּיִים בְּאָשְרֵי וְכִייִם בְּאַבּייִים בְּיִים בְּאָשְרֵי וְכִּיִּה עַל בּיִים בְּאַבְייִים בְּיִים בְּאָשְרֵי וְכִייִם בְּאַבּייִם בְּיִים בְּאַבּייִים עִיל בְּיִים בְּאַיּיְיִי וְּיִים בְּאַשְרֵי וְּיִים בְּאַבְּייִי וְכִּיִים בְּיִים בְּאַבְּייִים עִיל בְּיִים בְּאַבְּייִים עִיל בְּיִים בְּאַיּיְיִי וְיִיּים בְּאַבְּיִים עִל בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים עִּיִים בְּיִים בְּיִים עִיל בְּיִים בְּיִים עִיל בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים עִיל בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים עִיּים בְּיּיִים בְּייִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיּיִים בְּיִים בְּיִים בְּייִים בְּיים בְּיִים בְּיּים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיּים בְּיוּים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיִים בְּיּים בְּיִים בְּיוּים בְּיִים בְּיב

Having mentioned the verse Let sinners cease from the earth, the Gemara goes on to recount an incident regarding the correct explication of this verse:

שורקאים אינדור ביינון דְּהָוּ פּשְׁבְּבוּוְהֵּהּ דְּרָהֵּי מֵאִיר — There were certain boors in R' Meir's neighborhood, א יוֹחָוּן אַ מְעַרִיוּ לִיהּ טּוּבְא בּאַר וֹחָוּן בּאַ מִאַיר וֹלָיִה אַ אַרְיּהוּ בּי הַיבִּי בְּעָרְיּהוּתוּ בּאַר בְּאַר בּאַר בּאַבּאַר בּאַבּאַר בּאַר בּאַר בּאַר בּאַבּאַר בּאַבּאַר בּאַבּאַר בּאַר בּא

chataim, which refers to that which causes one to sin, i.e. the Evil Inclination!(7) Accordingly, King David is not praying for the death of sinners, but for an end to the Evil Inclination that leads them into sin! אָפִיל לְסֵיפֵיה דְקָרָא – And furthermore, go down to the end of the verse, which states: "וְרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם". and let the wicked be no more. בינן דְיַהַמּוּ חַשָּאִים וּרְשָׁעִים עוֹד אַנְבֵּ – Now, is it definitely the case that once sinners cease from the world, the wicked will be no more? But the cessation of present-day sinners does not ensure that future wicked men will not appear on the scene![8] Evidently, then, the term chataim refers not to sinners, but to that which causes sin - the Evil Inclination.[9] אַלָּא בְּעִי רַחָמֵי עְלַנֵיָהוּ רְלַהְרָרוּ בְּתְשׁוּבֵה — Therefore, you should rather pray for mercy regarding [these boors] that they should repent of their wickedness, and turn away from their Evil Inclination! ורְשָׁעִים עוֹד אָינָם – In the absence of any urge to sin, the wicked will indeed be no more! בְּעֵא רָחָמֶי עלְוַיָהוּ וְחָדְרוּ בְּתְשׁוּבָה $-[{f R'}$ Meir] heeded her advice and prayed for mercy regarding [these boors], and they indeed repented of their wickedness.[10]

The Gemara continues with another incident involving Beruria:

אָמֶר לָּה חָהוּא מִינָּא לְּבְרוּרְיָא — A certain heretic once said to Beruria: "רְנִי עָקֵרְה לֹא יָלֶרְה רֹא יִלְרָה ... It is written regarding the desolate city Jerusalem: Sing out, O barren one who has not given birth. בו בו But should she then sing because she has not given birth? But surely barrenness is cause only for sadness, not for rejoicing! בו אַרְרָה רָבּי – [Beruria] said to him: אַקרָא שָׁפִיל לְטִיפִיהּ דְּקָרָא – Fool! Go down to the end of the verse, and see what is written there! דְּבִּירְהָוֹה מִבְּיֵרְ בְּעִילָה אָמֶר הי ... בְּרִירְבִּיה מִבְּרָר בְּעִילָה אָמֶר הי ... – For in conclusion it is written: for the children of the desolate one (Jerusalem) are more

NOTES

1. Tosafos ask: By stating that King David employed this formulation with any chapter that was dear to him, the Gemara implies that this occurs several times in Psalms. But the first chapter of Psalms is in fact the only instance of a chapter that begins and ends with a verse containing the word ישיא, praiseworthy! Tosafos explain that this rule is not limited to psalms beginning and ending with the word praiseworthy, but includes all psalms that conclude with the identical expression with which they begin — any psalm possessing this formulation can be assumed to be one especially dear to King David [e.g. the many chapters that begin and end with the word שולים, Praise God!]. The Gemara cites the case of the first chapter as one example of this phenomenon (see Ben Yehoyada for another way to resolve this difficulty).

[King David set a precedent by concluding many psalms with the identical idea with which they begin. His style was adopted by the Rabbis in their formulation of lengthier blessings, in that the conclusions of these blessings express the same idea as their introductions (אָמָיִתְהָּיִ אָדְּיִנְ בְּיִנְיִנְ אָרָנְיִ אָרָנְיִ (Rashba; Ritva; see Pesachim 104a).]

- 2. These were *amei haaretz* [people ignorant of Torah, and careless of its laws] (see *Rashi* here, to *Sanhedrin* 37a ייח מריות, and to *Taanis* 23b ירוויה משות בריוני. Alternatively, these individuals were bandits (*Tos. HaRosh*; see *Aruch* יע בריוני.)
- 3. There are people who are of such surpassing wickedness that God metes out to them the ultimate punishment He repays them in this world for the good deeds they perform, causing them thereby to forfeit the eternal reward they might have garnered in the World to Come (see Rashi to Deuteronomy 7:10). R' Meir felt that these boors were of this category and he wished to redeem them from this punishment! He therefore prayed for God to bestow mercy upon them by punishing them for their deeds in this world. God would thus kill them immediately, thereby safeguarding whatever portion they had earned in the World to Come (Tzlach; see above, 7a; see Tos. HaRosh; Meiri). [This is in line with the statement of the Mishnah in Sanhedrin (7ib):

- Teradyon. The Gemara (*Pesachim* 62b) indicates that she was a Torah scholar of exceptional sagacity.
- 5. Psalms 104:35.
- 6. The unvowelized word שמים can be read either as chataim (שְּמִּיִּטְּוֹ) or as chotim (שְּמִיִּטְּוֹ). While the translation of chotim is "sinners," chataim carries another connotation (see following note). Beruria maintained that [since the word was not written as בּיִּמְיִנְיִי (which can only mean "sinners" with or without vowels), I its proper reading is evidently chataim. She therefore objected to R' Meir's action (Rashi; see Maharshal).
- 7. The word שונים, chataim, when vowelized with an ordinary patach vowel beneath the ches (ח) and a dagesh inside the tes (v), is an example of the אינים form, which sometimes carries a causative connotation. It accordingly refers to that which causes others to sin namely, the yetzer hara, the Evil Inclination. King David was thus praying for an end to the influence of the yetzer hara (Rashi, as explained by Gra, Imrei Noam; see Maharshal; see Pnei Yehoshua אינים, כל. Hagahos Yavetz's interpretation of Rashi; cf. Maharsha; cf. Emes LeYaahov by R' Yaakov MiLisa; cf. also Ben Yehoyada).

[Note that Gra's version of Rashi (מייה חטאים כחיב) differs slightly from that of the standard text.]

- 8. Iyun Yaakov; cf. Beurei HaGra.
- 9. See Beurei HaGra.
- 10. See Taanis 23b for a similar incident. [Maharsha questions this incident on the basis of the Talmudic dictum (below, 33b): All is in the hands of Heaven but fear of Heaven, which clearly precludes God's involvement in one's choice of whether or not to sin. How then did R' Meir pray for these boors to repent? See Emes LeYaakov by R' Yaakov MiLisa; Anaf Yosef, for various explanations; see also Megadim Chadashim at length. (See Maharsha for a distinction between one who prays for God's aid in his own repentance, and one who prays for another to repent.)]
- 11 Isriah 54-1 [The recording upn heretic, follows Dikdukei Soferim -

KEITZAD ME'ABRIN

that is why you are leaving over the beans now, וָלֹא כַךְ אָמְרוֹ קבמים – for did not the Sages say that חַבְּמִים – קרַמִים – we do not leave a portion over in the serving pot,[23] אבל בקערה בקערה – but we do leave a portion over on the plate."

R' Yehoshua continues:

תינוקת מאי היא – What was [the incident] with the little girl? פַעָם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֶּךְ בַּדֶּרֶךְ – Once, as I was walking down a road הייתה דרך עוברת בשרה – I noticed a path that went through a field הַּיִיתִי מְהַלֶּךְ בַּה – and I walked along it. רַבְּיָ לֹא שַׁרָה הָיא – A little girl said to me, בְּבִי לֹא שַׂרָה הָיא זו – "Rabbi, is this not a private field?" אַמָרְהַי לָה – I said to her, לא דַּרֶךְ כְּבוּשָה היא – "No, it is a trodden path." The well-worn appearance of the path indicated that it must be a public right of way. אַמְרָה לִי – She said to me, לִיסְטִים בְּמוֹתְרָ – She said to me, קבשוה – "Thieves like you have trodden it." The fact that people use this path does not prove that it is a public path. Really, it is private property, and the people who use it do so illegally.

R' Yehoshua continues:

הינוק מאי היא – What was [the incident] with the little boy? פעם אחת הניתי מהלך בדרך – Once I was walking down the road רַכִּים דְּרַבִּים – and I saw a little boy sitting by a fork in the road, וְאָמֶרְתִּי לוֹ – and I asked him, בָּאָיוָה דֶרֶךְ נֶּלֶךְ לְעִיר - "Which is the road we take to the town?" אַמֵר לִי – He answered me, זוּ קַצֶּרָה וַאֲרוּכָה – "This road is short and long, ווו אַרוכָה וּקצָרָה – and this one is long and short." וְהָלְכְתִּי בְּקַצְרָה וְאַרוּכָה – And I went down the road

which the boy described as "short and long." ביון שֶהַגַּעָהִי לְעִיר שָּמֶקוּפִין אוֹתָה גַּנוֹת ופַרְדֵיסִין – When I approached the town I discovered that it was surrounded with gardens and orchards that blocked access to the town at that point. חזרתי אַמְרָתִּי לוֹ – I turned back אַמְרָתִּי לו – and I said to [the boy]. בני הַלא אָמֵרָתָּ לִי קּצְרָה – "My son, did you not tell me that this road is short?" אמרתי לר ארובה – He said to me, ולא אמרתי לר ארובה – "And did I not tell you that it is long!" בשַׁקְּתִּיו עַל ראשו – I kissed him on his head, ואמרתי לו – and I said to him. שבולכם , Praiseworthy are you, O' Israel שבולכם שבולכם ישראל מגדולכם וער . for all of you are very wise – חכמים גדולים אתם קטַנְבֶּם - from your old to your young!"[24]

רָהָא אָזֵיל בָּאוֹרָחָא – R' Yose the Galilean was going down a road, אַשְבַּחָה לברוריַה – when he met Beruriah.[25] אַמֵר לָה - He asked her, באיזו דַרַךְ נַלַךְ לָלוֹד – "Which is the road we take to Lod?" אַמָּרָה לֵיה – She said to him, גְּלִילִי שוֹטָה – "Foolish Galilean, בָּלִילִי שוֹטָה – did not the Sages say: אל פַרבה שיחה עם האשה – Do Not INDULGE IN EXCESSIVE CONVERSATION WITH A WOMAN.[26] קיָה לְּךּ "י" You should have said, באיזה ללור - "Which to Lod" - לומר

The Gemara records another incident involving Beruriah, which introduces a series of teachings on the importance of studying the Torah out loud:

ברורוה אַשְבַּחְהֵיה לְהַהוּא הַלְמִידָא – Beruriah encountered a certain student בְּהָנִה קָא נָרִיס בְּלְחִישָה – who was reviewing his studies quietly.

NOTES

the town (Rashi, see Maharsha).

25. Beruriah was the daughter of R' Chaninah bar Teradyon and the wife of R' Meir. The Gemara (Pesachim 62b) indicates that she was a

^{23.} When the one serving the food pours from the pot into the individual plates, it is not customary for him to leave over anything in the pot for his own needs. He relies instead on the portions left over on the plates of the people attending the meal (Rashi).

^{24.} The road the boy described as "short and long" was short in distance, but in reality it was the longer route, inasmuch as it did not go all the way to the town, but stopped short by some fields and archards adjacent

Meiri notes that R' Yehoshua did not get angry with the little boy for causing him to have to retrace his steps. Instead, he praised the boy for his wisdom, and blamed himself for the misunderstanding.

בּישָּה בִּיה – She kicked him. אָמְרָה לִיה – She said to him, לא בּךְ בְּתוּב – "Is the following not written in Scripture: יאָם עַרוּכָה בַבל וּשְמָרָה״... – Arranged in all and secure? אם עַרוּבָה בַבל וּשְמָרָה״ קברים שֶּלְךְ – If your learning is arranged in all your two hundred and forty-eight limbs, $^{ ext{\tiny [2]}}$ מְשֶׁתְּמֶרָת – then it is secure and will not be forgotten; אינה משַתַּמֶּרֶת – but if not, אינה משַתַּמֶּרֶת – but if not, it is not secure and will be forgotten."[3]

More on this theme:

קנא – The Tanna taught: קלמיד אֶחָר הָיָה לְרַבִּי אֵלִיעֶזֶר 🗗 R' ELIEZER HAD ONE STUDENT שֶׁהָיָה שוֹנֶה בְּלַחֵש — WHO WOULD LEARN QUIETLY. לָאַחֵר ג׳ שָׁנִים שָׁכֵח תַּלְמוּדוּ – AFTER THREE YEARS, HE FORGOT WHAT HE HAD LEARNED.

הָנָא — The Tanna taught: הָּנָה לוֹ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר – R' ELIEZER HAD ONE STUDENT who שׁנְתְחַיֵּיב בִּשְׂרֵיפָה לַפָּקוֹם — who WAS LIABLE FOR death by BURNING FOR a crime he committed against THE OMNIPRESENT. אַמרוּ הַנְּיחוּ לוֹ- THEY SAID in the heavenly court: "LEAVE HIM ALONE, אַרָם גָּרוֹל שָׁמֵשׁ – HE ATTENDED TO A GREAT PERSON" [viz. R' Eliezer].

More on this theme:

אָמֶר לַרָב יְהוּדָה - Shmuel said to Rav Yehudah: יינגא פְתַח פוּמִיךְ קְרֵי – "Sharp one, open your mouth and read the Scripture; פְּתַח פּוּמֵיךְ תְּנֵי – open your mouth and learn Mishnah, i.e. study aloud, בי היכי דתתקנים ביך – so that [your learning] will remain with you, יְתוֹרִיךְ חַיִּי – and your life will be lengthened, שַּנֵאֵמֶר ,,פִי־חָיִים הָם לִמצָאֵיהֶם וּלְכָל־בְּשָׁרוֹ מַרְפֵּא״ – שַּנֵאֵמֵר ,,פִי־חָיִים הָם לִמצָאֵיהֶם וּלְכָל־בְּשָׁרוֹ מַרְפֵּא״ as it says: For they [the words of Torah] are life to those who find them, and a cure for his entire flesh. (פּן הַקְרֵי ,,לְמצְאַיהָם - אַל הַקָרֵי ,,למצְאַיהָם - אַל הַקָרֵי ,, Do not read this as it is written למצאיהָם (to those who find them); קפו אָלָא לְמוצִיאֵיהֶם בְּפֶּה – rather, read it as if it were written לְמוצִיאֵיהֶם בְּפֶּה to those who express them [the words of Torah] with their mouths."[7]

אָמֵר לַיָה שְׁמוּאֵל לְרָב יְהוּדָה – Shmuel said to Rav Yehudah: ישונגא חטוף ואַישְתִּי – "Sharp one, grab and eat, grab and drink, דעלמא דאולינן מוניה – because this world from which we must eventually depart בָּהְלוּלָא דָמֵי – is like a wedding celebration [inasmuch as it begins and ends within a short period of time]."[8]

אָמַר לֵיה רַב לְרַב הַמְנוּנָא — Rav said to Rav Hamnuna: בְּנִי אָם יֵשׁ קר - "My son, if you have the means, היטב לך – treat yourself well now, without delay, שָאין בְשִאוּל הַעָנוּג – for in the grave there is no enjoyment, אָין לְמָוֶת הַתְמַהְמֵהַ – and death does not delay; it could come suddenly. אָנִיח לְבָנֵי חוק — And if you say, I will leave the means to pay for food $^{\scriptscriptstyle{[9]}}$ for my children after I die, rather than spend it on myself, בַּשְׁאוֹל מִי יַנְּיִר לְּךְ – when you are in the grave, who is going to tell you whether they retain the wealth you leave them? – בְּנֵי הָאָדָם דּוֹמִים לְעַשְׂבֵי הַשָּׁדֶה

- these blades grow, while these wither and die." One's children continue to grow and to find means of support even after one

The Gemara expands on a previously mentioned verse:[11] יאָמַר רַבִּי יְהוּשָׁעַ בָּן לִוי – R' Yehoshua ben Levi said: הַמְהַלַּךְ בַּדֶּרֶךְ ואין עמו לְנְיִיה - One who travels on the road without any company^(נצי) בְּתוֹרָה – should study Torah, שָּנֶאֶמֵר: ,,בִּי ים חון הם – as it says: For they [the words of Torah] are a gracious accompaniment. תש בְּראשוֹ וַעֲסוֹק בַּתּוֹרָה — One who feels pain in his head should study Torah, שָּנְאֲמֵר: ,,בִי לִוְיַת יַחָן הַם לְראשָּךְי – as [that verse] says: For they are a gracious accompaniment to your head. קש בּגְרוֹנוֹ וַעֲסוֹק בָּתוֹרָה One who feels pain in his throat should study Torah, ייַנְעָנָקִים לְּגַרְגְּרֹתֶיךְיי, — as it says in the continuation of that verse: and necklaces for your throat. חָשׁ בְּמֵעִיו וִעֲסוֹק בַתּוֹרָה — One who feels pain in his stomach should study Torah, יַּשָּׁנְאֶמֵר: רְבְּאוּת תְּהִי לְשֶׁרְבְּי,, – as it says: A cure it will be for your navel. [14] החורה – הש בעצמותיו יעסוק בתורה – One who feels pain in his bones should study Torah, ייָשְקוּוּ לְעַצְמוּתִיךְיי – as it says in the continuation of that verse: and marrow for your bones. wh הבל גופו יַעְסוֹק בַּתוֹרָה One who feels pain in his entire body should study Torah, ייִלְּכָל־בְּשָׁרוֹ מַרְפֵּאיי – as it says: And a cure for his entire flesh. [15]

The Gemara elaborates on this last point:

אָמֵר רֵב יְהוּדָה בְּר׳ חָיָיא — Rav Yehudah the son of R' Chiya said: בא ורְאַה שֶׁלֹא כְּמָרַת הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִדַּת בָּשֶׂר וָרָם — Come and see how unlike the characteristic of the Holy One, Blessed is He, is the characteristic of a person made of flesh and blood. מְּרָת בְּשֶׁר וָרָם – The characteristic of flesh and blood is such that אָרָם נוֹתֵן טָם לְחָבֵירוּ – when a person dispenses medicine to his friend who is sick, לְוָה נָפָּה – for this particular illness [the medicine] is beneficial, וְלְזֵה קשֵה – but for [another illness] it is harmful. There is no medicine which is beneficial for every type of illness, regardless of which part of the body it originates from. אָבָל הַקּרושׁ בָּרוּךְ הוּא אִינוֹ בֵּן — However, the Holy One, Blessed is He, is not like that. נָתַן תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל סֵם חַיִּים לְבָל גוֹפוֹ - He gave to Israel the Torah, which is an elixir of life for one's entire body, יילְכָל־בְּשָׁרוֹ מֵרְפֵּא – as it says: And a cure for his entire flesh.

The Gemara returns to the subject of studying Torah aloud, citing several Scriptural sources for the importance of doing so: אָמֵר רֶב אַמִי – Rav Ami said: מַאי דּבְתִיב – What is the meaning of that which is written: בי־נְעִים בִּי־תִשְׁמְרֵם בִּבְטְנֶךְ יִכֹנוֹ יַחָדָוּ,, על־שפּתִיךּי – For it is sweet when you retain them [the words of Torah] in your belly, [16] set together on your lips. [17] אימתי דָּבָרָי

1. II Samuel 23:5,

- 2. This is the total number of limbs in a person's body (Ohalos 1:8).
- 3. Therefore, one should always study in a loud voice, because that stimulates movement in all the limbs of one's body, involving them all in the learning process, and that ensures that one's learning will not be forgotten (Maharsha).
- 4. This student is the same as the one mentioned above who forgot his learning, and this is the very crime for which he was liable to be punished by death. The Mishnah (Pirkei Avos 3:10) states: One who forgets one item of his studies is regarded by Scripture as if he is liable to forfeit his $\it life$ (Maharsha , cf. Meiri). This applies to one who deliberately causes his learning to be forgotten, such as one who learns quietly when he could have learned aloud (Geon Yaakov).
- 5. Shmuel often called his disciple, Rav Yehudah, by this name, due to the latter's sharp analytical abilities (Maharsha's first explanation).
- 6. Proverbs 4:22.
- 7. This alternative reading is not intended as an amendment of the text

NOTES

because perhaps you will die in the interim and then you will no longer have the opportunity (Rashi). Other commentators understand Shmuel's words as an exhortation to waste as little time as possible on one's physical needs, so that the short time one has in this world can be spent more fully in the study of Torah (Meiri, Sfas Emes).

- 9. The word חוק denotes sustenance, as the verse states: הָטְרִיפֵנָי לְחֶם חָקִי, הָטְרִיפֵנָי לְחֶם חִקּקי, feed me my portion of bread [Proverbs 30:8] (Rashi).
- 10. Many commentators explain that the Gemara does not refer to the physical pleasures of this world, but to the performance of good deeds. A person should spend his money on mitzvos and charitable acts as soon as he possibly can, because he might die suddenly, and then it will be too late (Anaf Yosef, Ben Yehoyada, cf. Eyun Yaakov).
- 12. Traveling alone in uninhabited areas is dangerous (see Maharal).
- 13. Proverbs 1:9.
- 14. Ibid. 3:8.
- 15 Thid 1.99 Pha Small Late ext. t.

ומי יימר דהכי איכא [א"ל השתא חזית]

הוו הנהו כלכי דהוו קא אכלי אינשי

שקל קלא שרא בהו הוו קאחו למיכליה

אכור • אלחא דמאיר ענני שכקות ויחכה ליה

לסוף אשתמע מילחא כי מלכא אתיוה

אסקוה לוקיפה אמר אלהא דמאיר ענני

אחתות אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי

הוה מעשה אתו הקקו לרמותיה דר'

מאיר אפיתחא דרומי אמרי כל דחוי

לפרצופא הדין לייתיה יומא חדא חזיוהי

רהט אכתריה רהט מקמייהו על לכי זונות

איכא דאמרי בשולי עובדי כוכבים חוא

טמש כתא ומתק בהא איכא דאמרי אתא

אליהו אדמי להו כזונה כרכתיה אמרי חס

מ) (מוספחה פרק כ), 4 (aidean 19), 2) (luk 13, 17 (krk 182(1), 18 (11 krk אלעזרה, חוכע"ו נימו וכן בכרכום לה. וביומה על: לימה מלח בעיבא ו: עמ: מיטררין לנגן, ו) [ב"כ מיי מנסררין לנגן, ו) [ב"כ

> הגהות הכ"ח

(ה) בפי דמניה הין מולכין לאונטרינין נמפני שהן מושב (נים) מא"מ זנ"ג ס"א מפני שהן שופני דנוים: (כ) שם אשר לא אל שלמ הלר לערטילות וכוי לל ישכ זם שלת: (ג) רשיי דייה מפני וכוי בני יופני

גליון חש"ם

נמי אלהא רמאיר ענני, פרי מ"ם הרמ"ע

תורה אור משלנ א) אשרי האיש לא הְלַּךְ בַּעֲצֵת רְשָׁוּ וכברה ממאים י במישב לצים לא ישב: כי אם מתורת יי מפצו ובחורת יחנה יומם (לְיַלָּהֹוֹ: וְמַהְנִים א, אּכּוֹ (ممه م' حا قاد الجَرْن كِذَاكِ نَهُمَا دَ) هُمَ يُخَدِّكُ نَوَمُنَ

ר) לֹאַפֿונו פּֿך פֿעלנובֿאַנוּ פו לטופו מוסביבם כּ בְּלָּה (נַחַרְצָה שְׁכּוּנִהּי מַאָּח אַרְיָּי אַלְּיִנִים דְבָּאוֹח עֵּל כָּל מָאָרִיוּ נישניה כת, כבן

ר) יום פולפנו החלו कृत्य तथा वथा वथा ירו את לצנים: ורוטע נ. הן

חוור נהיר לין שמו עושה בְּעָבָרת וְרוֹן: (מכול בון, בר) ח יום עוקרה ומצוקה הַהוא יום עוקרה ומצוקה

יום שֹאָה וּמְשוֹאָה יום

וארפֿגן ונמוני אי כון נואר נאפלע קב און

יימר. שממת אתך שאנול בחפלה זו: שקף קדא. פיסס אלחטן פירט לסיות תמספר אנטי הצבא של עובדי כוכנים: רגבים: אייתוה. לשותר: אסקוה דוקיפה, לחלים. זקיפה שם. ס"ם לשון יובלני סיפי ורבינו מם סירש פורק"ם שנולבין כם: מאי האי. דלם מליום למיקסים: אתא מוכלין מוכחים ולשון גנמי נקט וכן משמע לבי ווטות. כדי שיממכו לא הוא דאיהו לא הוה עייל: שמש בהא

ומתק בהא. טכל אחח מאלכעוחיו מביכמה: כרכתיה, ומלך אמ חיבקתו כאילו היה רגיל אצלה: איכא דאמרי, משום המי מעשה ערק: ואיכא דאמרי משום מעשה דברוריא. שפעם אחם ליגלגה על שאמרו חכמים (קוישין דף פ:) נשים דעתן קלות הן עלייהו ואמר לה מייך סוסך לחודום לדבריהם ולום לאחר מחלמידיו לנסוחה לדבר עבירה והסציר בה ימים רבים עד שנחרלית וכשנודע לה חנקה עלמה וערק רכי מאיר מחמח כסופא: לאיצשדינין, מקום שמנגחין חמ השור: ולכרקום. מנור ועושין שם סמוק ולילטים: את הנחשים, מנחקים ומכקפים: ואת החברים, לוחשי נחשים: בוקיון פוקיון לוליון פדגריון כולן מיני ליצנים הן: הא למרת. מדסמיך ליה מי אם בסורם וגר מכלל דאויל להכי לאו במולת ה' מפלו: שצוות ומציל. אם רואה שיגיתו שם יחודי לועק ומחחנן להם ומצילו: מפני ישוב מדינה. ישראל הדרים באותה העיר שום מבקש בני (ג) [ישוב] הכרקום להצילם: שלא יתחשב עמחם, לחוק עוכדי כוכבים ולעשות עמהם מצור: שמעיד עדות אשה. אם כואה מכיכו ישראל נהרג שם נועיד באשחו ומשיאה: שמובדים שם. מקדרין לרכי עבודח כוכבים להחנדב לה. מוצלין לשון יוכלני אישי (ברששית ל) ענין חניים של חיבור ואסיפה אמיישנ"ר בלע"ו: מפני חשד. עכודה כוכנים שלא ימשדוהו [בחוקת זיכול לעבודת לוכנים]: מאי ביניידו. נר"מ נמי כולסו אסירי דהא לרי מאיר כולסו בחוקם ויכול לעבודת כוכבים נינחו: נשא ונתן. לר"כו ושא וומן "י (לעבודת כוכבים) חסור דהה מפני שמובלין לעבודת כוכבים סחמת החמר וסער דוראי תובלין לעבודת לוכבים מם ואיכה למיחש לדמי עבודת כוכבים בידו וקונין מישראל זה לטרך עצודת לוכנים ורבגן נדמפרקין משום משד לילנות ולמידי אחריני לה חיישי נשה ונמן מותר דלה חיישינן לדמי עבודת כוכבים: אם הלך סופו לעטוד. הלך משמע בהעברה בעלמא סופו לעמוד ולהמעלב ביניהם מעט וה״ק אשרי שלא הלך ומתוך שלא הלך לא עמד וממוך שלא עמד לא ישב הא אם הלך סופו לשמוד כוי: אל תחלוללו פן יחוקו מוסריכם כי כלח ונחרנה שמעחי: סוסריכם. יסוריכם: משך. הקכ"ה: ידו, הפומח ידו לוון אם הכל מושכה מן הלוללין: יוש עברה היום החוא. כיום הדין

משמעי קרא שנידונין עובדי כוכבים

לגיהנס: לטרטיאות. פלטין וכל

יתחשב עמהם, פרש"י למוקס ללור על העיר והר"ר

בירושלמי פרק הרומה רמה מקום שמובלין שם לעבודת כוכבים אומר זובת לאלהים יחרם:

בינייהו. חימה טובא איכא צינייהו דר"מ דוקא אמר מפני שמוצלין הא אין מוכלין שם שרי ורבנן חסרי חף במקום שחין מוצלין ונראה לפרש דהכי פריך במקום שמובלין מחי בינייהו דהח ודאי אף במקום שמובלין פליג מדהוכירו חכמים בדבריהם מקום שמובלין דחי ל"ם במקום שמובלין לא היה להם להומר אלא מה שהוסיפו על ר"מ ולומר אף במקום שאין מובלין אסור ועוד יש לפרש מאי בינייהו בין מקום שמובלין למקום שחין מזכלין לרבנו דחסרי בחרוייהו ומסיק נשא ונמן איכא בינייהו:

ושלום אי ר' מאיר הוה לא הוה עביר הכי קם ערק אתא לבכל איכא דאמרי מהאי אשרי מעשה ואיכא דאמרי ממעשה דברוריא: תנו רבנן יי ההולך לאיצמרינין ולכרקום וראה שם את הגחשים ואת החברין בוקיון ומוקיון ומוליון ולוליון בלורין סלגורין הרי זה מושב לצים ועליהם הכתוב אומר אשרי האיש אשר לא הלך וגר כי אם בתורת ה' חפצו הא למרת שרכרים הללו מכיאין את האדם לידי ביפול תורה ורפינהי י[הולכין] לאיצמרינין מותר מפני שצווח ומציל ולכרקום מוחר מפני ישוב מדינה וכלכר שלא יתחשב עמהם ואם נתחשב עמהם אסור קשיא איצטרינין אאיצטרינין קשיא כרקום אכרקום בשלמא כרקום אכרקום ל"ק כאן כמתחשב עמהן כאן בשאין מתחשב עמהן אלא איצטרינין אאיצטרינין קשיא תנאי היא [דתניא] אין הולכין לאיצטרינין מפני (a) מושב לצים ור' נתן מתיר מפני שני דכרים אחד מפני שצווח ומציל ואחד מפני שמעיד עדות אשה להשיאה תנו רבנן אין הולכין לפרפיאות ולקרקסיאות מפני שמובלין שם זיבול לעבודת כוכבים דכרי ר' מאיר וחכמים אומרים מקום שמובלין אסור מפני חשר עבורת כוכבים ומקום שאין מובלין שם אסור מפני כוושב לצים מאי בינייהו אמר ר' חנינא מסורא יינשא ונתן איכא ביניירו דרש ר' שמעון בן פוי מאי דכתיב אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חמאים לא עמר וכמושב לצים לא ישב וכי מאחר שלא הלך היכן עמד ומאחר שלא עמד היכן ישב ומאחר שלא ישב היכן לץ [אלא] לומר לך שאם חלך סופו לעמור ואם עמר סופו לישב ואם ישב סופו ללוץ ואם לץ עליו הכתוב אומר. 6 אם חכמת הכמת לך ("ואם לצת) לכדך תשא א"ר ("אליעזר) כל המתלוצץ יסורין באין עליו שנאמר יועתה אל חתלוצצו פן יחוקו מומריכם אמר להו רכא פרבנן במטוחא ייבעינא מינייבו דלא תתקוצצו דלא ליתו עלייכו יסורין אמר רב קסינא כל המתלוצץ מוונותיו מהמעסין שנאמר המשך ידו את לוצצים אמר רכי שמעון כן לקיש כל המתלוצץ גופל בגיהגם שנאמר מוד יהיר לץ שמו עושה בעברת זרון ואין עברה אלא גיהנם שנאמר זיום עברת היום תהוא אמר ר' אושעיא זכל המתייהר נופל בניהנם שנאמר זר יהיר לץ שמו עושה בעברת זרון ואין עברה אלא גיהנם שנאמר יום עברה היום ההוא אמר רבי יי חנילאי בר חגילאי כל המתלוצץ גורם כלייה לעולם שנאמר 10עתה אל תתלוצצו פן יחוקו מוסריכם [כי] כלה ונחרצה שמעתי אמר רכי (° אליעזר) קשה היא שתחילת' יסורין וסופו כלייה דרש ר' שמעון בן פוי אשרי האיש אשר לא הלך (כ) למרטיאות ולקרקסיאות של עובדי כוכבים וכדרך חטאים לא עמד זה שלא עמר בקוניון ובמושב לצים לא ישב שלא ישב בתחבולות שמא יאמר אדם הואיל ולא הלכתי לפרשיאות ולקרקסיאות ולא עמרתי בסנגיון ? אלך ואתגרה כשינה ת"ל »ובתורתו יהנה יומם ולילה אמר רב שמואל י בר נחמני א"ר יונתן אשרי האיש אשר לא הלך כעצת רשעים וה

דבריהן כשהן נאספין לשחוק וללצון: קינוגון. לידם חיה על ידי כלבים וכל מעשיהם לשם שפוק ושמחה דוגמחו בשחיטת חולין (יף a) וכי משה קניגו הוה: ° למד לא גרסיקן הכא:

קם די מאיר ערק לבבל איכי ראמרי מהאי מעשה איכא דאמרי ממפשה איכא דאמרי ממעשה רברוריה: ת"ר ההולך לאצטניו מלכרסום ודאח הנחש ההתברים בוקיון מרקיון פוליון לוליון סנולרין וסנולריון ה"ו מושב לצים איני והחניא לחורגו ומצילו ולכדקום משום יישת מרינה מכלמר שלא יחתשב עמהן כרי ואטיקנא כחנאי דחניא אין החלכין לאצטרינין מתני שהן לאצטרינין מפני שהן שומכי דמים רי נחן נחזיר מפני שני זיכרים אתר שאות ומציל ואי שאט יהרבוהר יעיר שפת להשיא את אשתרו מ"ד לציט ה) רב הכמי וסגביין המחלובץ יטורין כאין עלינ שנאמר ועחה אל תחלובצו פן יחוקו מעוריכט ומוומחיו מחמנטין ונוסל בניהנס וכו המתיהר ונוכם כלייה ישב נאם ישב סופו ללוץ לבדך משאו פיי בקניניון בלשנן יון מקום הצייר: יכול כיון שלא הלך ככל אלו ינדת בשימת. חיל כי אם בחורת זה חפצרו האיש.

חשק שלמח על ר"ח א) נראה דלייל מקום שפולון אפור משום חשר עמדה טיכנים נמקים שאין מוכלון אפור משום מושר לנים.

ליקומי רש״

איצטרינין. פינטריים, מקום שנופין עט פינעדנית פול למו פול סום לכם ולציל טון. אשרי האיש אשר לא ושלעונים וכתובאת הח, זור